ПЛАНИНАРСКО-СМУЧАРСКИ САВЕЗ ВОЈВОДИНЕ

ПУТНИК

Бр. 79

Јул 2012.

GODINA: XV; Broj 79

ПУТНИК

ИНФОРМАТИВНИ БИЛТЕН ПЛАНИНАРСКО-СМУЧАРСКОГ САВЕЗА ВОЈВОДИНЕ
Масарикова 25
тел/фах: 021/6572-063
21000 Нови Сад

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
Миливој Ердељан

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК
Милорад Обрадовић

УРЕДНИШТВО:
Боривоје Вељковић, Љубомир Попов, Владимир Банић, Исо Планић, Гачуф Валтер

Текстове можете достављати на
e-mail: omilorad@eunet.rs
PSSVojvodine@neobee.net

SADRŽAJ

63 Motorna testera
Zoran Vukmanov;
64 Sv. Uspon na Guđurički vrh.
Momčilo Manić;
66 Miroč i Đerdap
Borivoje Veljković;
68 Uspon na Treskavicu
Slavko Šmit;
69 Prokletije
Milan Radanović Brzi;
72 Mostar, Prenj, Sarajevo
Ljubica Raković;
79 Ko preživi taj je junak
Ivan Mladenović;
80 Juhorska transverzala
Isidor Mac;

SAJTOVI:

PLANINARSKO-SMUČARSKI SAVEZ VOJVODINE
www.planinari.org.yu
pssvojvodine.on.neobee.net

PLANINARSKI MARATON
fruskogorskimaraton.neobee.net

ČOGORI 2007:
www.vojvodineanexpedition.net
k2_2007.on.neobee.net

EXPEDITION SERBIA
MUZTAGH ATA
2012

MOTORNE TESTERE

Možda naslov nije jasan, ali nakon čitanja mojih impresija nakon 35. Fruškogorskog planinarskog maratona će sve biti mnogo jasnije! Dakle, uobičajene pripreme za najmasovniju planinarsku manifesticiju su tekle kao i svake godine. U planu je bilo da se krene na stazu Malog istočnog maratona iako sam kao dugogodišnji maratonac skloniji dužim stazama. Dan pre polaska, gledajući vremensku prognozu doneo sam konačnu odluku, idem na Južni srednji maraton, nepunih 50 km, u laganom tempu mi se učinilo kao prava mera. Da se ne lažemo, bilo je i ponuda da se podje i na Zapadni srednji marathon. Prevagnulo je očekivanje da će ta grupa ipak imati brz tempo i preći stazu mnogo ranije nego što sam planirao a o "neozbiljnosti i godištu" učesnika te grupe da i ne govorim. Dakle, ostao sam pri svojoj odluci, moj konačan odgovor Srednji južni maraton.

Zahvaljujući Isidoru i ove godine smo dobili popunjene knjižice na Paragovu pa nismo morali da se penjemo na Popovicu gde se okupilo po procenama oko 15.000 maratonaca. Vreme gotovo letnje, prognoziranih 28 do 30 stepeni možda i previše, posebno za ultramaratonce. Na Stolovima rasksnica, da li ozbiljne ili šaljive primedbe na moj račun povodom promene mog plana nisam mnogo primio k srcu, samo ja znam koliko lepote ima u prelaženju staze u noćnim uslovima. Ne odustajem od svoje odluke. Planiranu satnicu sam manje više poštovao u minut, dovoljno odmora, sretanja sa poznatim planinarima duž staze i na kontrolnim stanicama, nema umora, samo osmesi na licima i lagani korak od jedne do druge kontrolne tačke. Nakon manastira Jazak se sve umirilo, na stazi gotovo nikoga, mrak polako pada ali i dalje sve ide po planu.

Na deonici koja vodi do Vrdnika sam imao malu neprijatnost, u momentu me spopalo neko gušenje, grebanje grla, jedva sam došao do daha. Srećom sam brzo uspeo izvaditi flašu sa vodom. Verovatno sam uspeo udahnuti nešto što je izazvalo burnu reakciju u mom organizmu. Uf, malo sam se uspaničio ali se sve primirilo.

Sledi sada i najzanimljiviji deo ovogodišnjeg maratona, objašnjenje za naslov ovog izveštaja. Nakon poduže pauze na Brankovcu smo nastavili kretanje maratonskom stazom ka Zmajevcu. Vrlo brzo nakon polaska uz samu stazu nailazimo na postavljen veliki šator sa nekolicinom veselih momaka. U momentu dolaska do njih jedan uključuje motornu testeru i zahteva od mene da mu osvetljavam okolinu šatora kako bi navodno pronašao mobilni telefon. Dobronameran kao i uvek najpre prihvatam to kao istinu, svetlim svojom čeonom lampom po travi ali telefona nigde. Nejasno mi je samo šta smera sa tom testerom? Pošto shvatam da od telefona nema ništa pokušavam da nastavim svojim putem, međutim on me hvata za

rukav i naređuje da nastavim da tragam ta telefonom i da se ne okrećem mnogo nego da svetlim samo dole. Shvatam da stvari izmiču kontroli, pred očima mi je samo testera koja je i dalje uključena, strahujem od njegovih narednih poteza. Pokušavam da ostanem smiren, nudim mu svoju lampu pošto ih imam dve (ionako je ta druga kineska, košta 150 dinara, moja sloboda vredi mnogo više). No, on ne pristaje nego nastavlja da ide uz mene stalno mi govoreći da osvetljavam travnati deo kako bi on ugledao svoj telefon iako smo sada već 50-ak metara odmakli od njihovog šatora. U jednom momentu, osećajući da mu je pažnja popustila odgurujem ga od sebe i punim trkom bežimo na asfaltni put.

Na Zmajevcu sam slučaj prijavio kontrolorima a i učesnici koji su stizali kasnije su iznosili primedbe na ponašanje ove grupe mladića prema maratoncima.

Ostatak staze je protekao bez problema mada je ovaj slučaj ostavio traga na svima jer smo zaista do cilja bili mnogo oprezniji i pomalo uplašeni.

Zoran Vukmanov

SVETOSAVSKI USPON NA GUDURIČKI VRH (641 m)

U Vršac stižemo nešto posle 9 h i parkiramo se ispred pekare, pred ulazak u grad. Kraća pauza. Domaćin – Rade već me drugi put zove. Čekaju nas kod Katedrale. Tu je i sedmoro Smederevaca iz PD Medicinar, na čelu sa Goranom Savićem. Zajedno u koloni napuštamo Vršac i krećemo ka planinarskom domu „Panonija" (10-tak km od Vršca) – smešten na blagim padinama Vršačkih planina, izmedju brojnih vikendica. Usled prilično snega na putu, leda, nakrivljenih grana pod snežnim teretom i sl. naš vozač se, delom, suočava sa problemima da vozilo doveze do zbornog mesta. No, nekako uspeva. U domu kratak odmor i užurbana priprema za polazak. Stavljamo kamašne, sredjujemo štapove, navlačimo rukavice... Naša Milena Ć. će ostati u domu sa više starijih žena i one će se rekreirati po okolinim predelima. Usledili su prigodni, kratki govori. Insistira se na kompaktnosti ekipe pri usponu, bez ikakvih iskakanja pojedinaca. Dodatno insistiram na tome. Na začelju će biti Rade.

I konačno pokret. Gledam na sat. 10.40 – ne držimo se plana. Sneg je baš napadao na planini – ima ga oko 30-tak cm. Priroda je fantastična, prava zimska čarolija. Verujem da svima nama godi da danas doživimo zimu na ovaj način – van civilizacije, pod povijenim krošnjama lipa, hrastova i javora, dok nam sneg vrckavo škripi pod nogama. Plahovita srna koja se iskrala iza drveća i šiblja i jurnula pored planinara, još uvek je tema razgovora. Domaćini vešto prte sneg, formiraju stazu. Već drugi put zalazim u Vršačke planine, ali ovog puta u drugačijem, zimskom ambijentu. Još malo prolazimo pored

gradjevinski maštovito kreiranih vikendica i zatim zalazimo u nepregledno područje guste šume. Deluje mi da svi imamo dobru kondiciju, neizmerni poriv za druženjem i vitalan duh. Malo se brinem za Aleksandru koja je prvi put sa nama. Kada mi je Javorka napomenula da je ona aktivan sportista – rukometašica, u punoj snazi, sve sumnje sam trenutno odagnuo. Njen dolazak je sinoć bio pod znakom pitanja, jer nije imala adekvatnu obuću (za ovakvo vreme). Ipak, zahvaljujući Sneži Arsić, našoj dugogodišnjoj planinarki, taj problem smo relativno brzo eliminisali. Bez ustručavanja je pozajmila nove cipele i još pride – vunene čarape. Takvi primeri nesebičnosti i plemenitosti jačaju Vukan.

Već hodamo preko dva sata. Ima tu i uspona i spusta – i teških, uzbudljivih detalja i interesantnih vizuelnih scena koji plene našu pažnju. Prolazimo pored velikih gromadnih stena, zatim se spuštamo kod potoka, zastajemo da uberemo neki šumski zaledjeni plod, fotografišemo... Vreme je prijatno – bez vetra, a mi smo puni pozitivnih emocija. Duboko udišemo i upijamo miris šume. Dugo već pričam sa Sašom, a teme su široke. Pauza!!! jetko traži Brankica i mi zastajemo. Rade Radičević – domaćin i glavni organizator (nakon 30 godina funkciju predsednika Železničara prepustio je drugome prošle godine) počinje sa interesantnim pričama o planini (na njegov specifičan, šeretski način) – kako bi nas delom i zaintrigirao i raspoložio. Uzimamo vodu (koja je bogami baš prohladna), neko grize jabuku, čokoladicu, Javorka nudi svima smokve... a Uroš svoj „lek“ – iz bureta i ne odlazi dok ne postigne svoj cilj (a o tome ćemo da popričamo javno na sastanku – neće više moći tako?!). Da li smo mi ugledno Planinarsko društvo ili Društvo ljubitelja dobre kapljice?!?

Nakon sat vremena Rade nas upozorava da sledi vrlo ozbiljan uspon – koji stremi ka najvišem vrhu Vojvodine (641 m n/v).–Pih, neko bi rekao?! Ali, avaj – mnogi povikaše i „osetiše“! Pojedinci su vrlo teško penjali – proklizavanja je bilo na pretek. Najteže je bilo sa Danijelom Savić. Raša i Rade su se svojski namučili da joj pomognu. Kada se ona druga Danijela (Perić), jednom (u grčevitoj situaciji – „u borbi za goli opstanak“) uhvatila za obližnju granu – ja koji sam bio iza nje, pretvorio sam se u Sneška Belića. Bilo je tu i dosta smeha i blažene vedrine, kao i crvenih, zajapurenih lica, oznojenih čela i mokrih nogavica.

Konačno smo na vrhu. Sivkasta magla je okupirala teritoriju. Grandozni drveni vidikovac (sa 5-6 spratova), koji je odradila opština Vršac, bio je potpuno van našeg interesovanja (izuzimajući pojedince)... Kada je vedro nebo, bistri pogledi dopiru čak i do Rumunije, a krasna vršačka varoš se vidi kao na dlanu. Naravno, ne može sve da bude idealno; ostali smo uskraćeni tih impresivnih pogleda, ali doći ćemo mi opet. A onda je Boža otvorio svoj ranac... Dugo ćemo se

sećati tih pinces krofni koje je pripremila njegova žena. Usledilo je grupno fotografisanje.

Ni povratak nije baš bio lak. Usled izrazite strmine valjalo je biti oprezan. Sva tri štapa koja sam poneo dao sam drugima – kako bi se lakše podnelo planinarenje po snežnom terenu. Trebalo je savladati tih 10-tak km do planinarskog doma „Panonija“ (istom stazom) – i sada u organizovanoj koloni sa vodičima iz PSD Železničar. Pešačimo umerenim tempom, sa pauzama nakon, možda, svakih sat vremena, ili češće. Nekako više imamo vremena za druženje u koloni. Pričam sa Mirjanom, Božom, Brankicom, Ivanom, Radetom... i vreme prolazi. Gusta šuma postaje tamnija; neko ubrzava, a neko i zaostaje.

Sve smo bliži domu. I konacno, posle 16 sati ... umorni, ali vidno zadovoljni otvaramo vrata Doma. Srdačan docek domaćina koji nisu išli na vrh i drugih planinara. Neko odmah skida teške planinarske cipele i obuva druge (suve), ili odmah seda za sto... Svi dobijamo topao čaj, zaslužili smo. Atmosfera prijatna – treba se povratiti. Pristiže kupus salata, a nedugo zatim i gusti planinarski pasulj sa više vrsta mesa, kolači.

Momčilo Manić

МИРОЧ и Национални парк „Ђердап“

Петак, Око 10 часова планинари из Осијека стижу у Нови Сад. „Како је добро видети те опет“. Пауза за промену новца. Срдачан поздрав старих знанаца и тек по које упознавање учесника са водичем, Боривојем Вељковић. Зденко Фури, председник Друштва, у улози вође пута окупља учеснике у договорено време. У 11:00 часова, пут настављамо ка Београду. Бранимир нас вози безбедно и удобно његовим Неопланом. Мост код Бешке на Дунаву. Нови Београд, Западна капија Београда, Газела - мост преко Саве. Диван панорамски поглед на силуету Београда: Тврђава Калемегдан и споменик победнику, палата Београђанка, Храм Св. Саве, Источна капија Београда и силазак ка Бубањ потоку. Десно од аутопута Авала са новим ТВ торњем. Прва пауза је у Смедереву, код средњевековног града на Дунаву. Пут нас даље води ка Костолцу, археолошком локалитету римског града ВИМИНАЦИЈУМА (Главни град Горње Мезије сазидан у првим деценијама I в.). Обилазимо локалитет јер је главни на туристичком „Путу римских царева“ кроз Србију. Пратимо ток Дунава и стижемо у Голубац. Пауза, за фотографисање, пред голубачким средњевековним градом- Дунавска магистрала пролази испод тврђаве, кроз тунел. Смирај дана је већ. Журимо ка Лепенском виру. Кустос Драган, чека нас и после радног времена. У једночасовном обиласку нам презентује следеће:

У амфитеатру - филм о археолошком ископавању. У посебном изложбеном простору, музејску поставку пронађених предмета и презентацију локалитета станишта и објеката - у 3D технологији - на три монитора у холу музеја. Под кровом музеја видимо темеље и огњишта објеката за становање и сахрањивање, из периода од 5300. до 4800. године пре наше ере. Био је то бисер данашњег путовања. Светски урађена поставка локалитета који је изградњом хидроелектране Ђердап 1 остао под водом сто метара ниже од посећеног музеја. Данашње путовање завршавамо у Омладинском кампу „Ђердап“ у Караташу. У току вечере имали смо то задовољство да се придружимо групи гостију која се забављала уз живу музику.

Субота, Око 08:30 часова крећемо аутобусом поред хидроелектране и Текија до Голог брда (270 м). Испред нас је комби са шест планинара из ПД „Врх“ Кладово које предводи Бранко Мандраш. На старту (09:00) изненађење. Домаћини су нам добродошлицу на пешачку стазу приредили послужењем: погача, со и домаћа ракија, за срећан успон ка врховима планине Мироч. Благ успон, па затим стрмији до гребена планине. Често смо газили преко снега. Стаза је трасирана баш како се пожелети може. После лаганог успона са краћим паузама стижемо до чекевидиковца на гребену Мироча. Одавде се пружа диван поглед на Дунав и излаз из Великог казана. Пауза до 11:00 часова. Фотографисање са лепим плавим Дунавом у позадини. Преко на румунској обали видимо ушће реке Мракониа у Дунав. На стени врло уочљив лик Децибала-владара Дакије (Румунија) у време римског цара Трајана, који је владао Мезијом (Србија). Успон до коте 626 м, настављамо гребеном са кога пршти поглед на Велики казан, Дунав и планине у Румунији. Врх Мали Штрбац на Мирочу. Одавде настављамо силаском до магистрале. Повремено застајемо ради помоћи двема планинаркама које су грчеви у ногама ометали у ходу. Група припремљенијих учесника одлази на видиковце ка Великом казану на Дунаву. Раздаљина између литица Великог казана је само 150 м. Највећа дубиона Дунава у овом делу клисуре је 90 м. Најстрмије обале, највећи кањон и највећа дубина Дунава током 2850 км од извора до ушћа. Кроз Србију Дунав је дуг 588 км Око 14:30 часова стижемо на Римски друм који је цар Трајан градио на почетку другог века, око 103. године. Сада је изнад тог пута изграђена Дунавска магистрала. Бусом пут настављамо ка Кладову до хотела „Ђердап“ где нас чека усидрен брод. Крећемо у једночасовну вожњу по Дунаву. На обали видимо утврђење из времена Турака, Фетислам.

Полукружно прелазимо на румунску страну тока Дунава поред Турн Северина. Прилазимо острву Шимијан (Ада Кале) и локалитету. Видимо остатак једног стуба од Трајановог моста. Изграђен од 103. до 105. г, дужине изнад реке 1.097,5 м. Мост је у реци имао 18 стубова. Укупна дужина била му је 1.127 м са 20 стубова, високоих 46 м између којих је размак био 55 м. Ширина моста била је 14,5 м. Понтес, па дивна пешчана плажа поред Кладова и крај вожње по лепом плавом Дунаву. Време сунчано са благим поветарцем. Остатак дана проводимо у Кладову. Вече дочекујемо у Караташу. Бранко нам доноси фотке и филм нарезане на ЦД. Вечера и забава уз музику са ЦД плејера.

Недеља, Око 07:30 часова поздрав домаћуну Кампа и полазак до манастира, кањона и природних феномена прерасти-капија Вратне. У Кладову нас дочекује група од петнаестак планинара са председницом друштва Драгицом Ивановић. Срдачан сусрет и поклони за сећање на сусрет. Заједно настављамо пут ка Неготину до села Вратна. Посећујемо истоимени манастир у кањону реке Вратна и обилазимо део кањона реке. Придружују нам се планинари ПД „Дели Јован“ из Неготина. Бобан Ђорђевић је дошао на сусрет са старим знанцима и поздравио госте из Хрватске. Речи добродошлице и поклон ЦД са мотивима Неготинског краја у многоме су помогли да боље упознамо овај део Србије. Диван сунчани дан допринео је потпуном уживању у посети кањону Вратне и капијама које пркосе зубу времена. Посетили смо манастир. Поздравили смо се са домаћинима и пут аутобусом наставили ка Неготину и виноградарском подручју Рајац, до Рајачких пивница. У винарији „Св. Ђорђе“ био је ручак, дегустација вина са овог подручја и кратак историјски приказ развоја винограда, прављења и чувања вина. У селу где станује вино су подруми у кућама без димњака који су грађени половином 19. века. У овом етно селу постоји око 70 подрума који су сведоци времена када се вино са овог поднебља производило и транспортовало у Француску. Доживљај за незаборав. Добра храна, добро вино и добра музика и песма уз хармонику учинили су да крај нашег дружења буде весео и незамислив, али очекиван јер када анђели (читај планинари) путују и бог их дарује доживљајима који се памте.

Боривоје Вељковић

USPON NA TRESKAVICU

Treskavica je planina u centralnoj Bosni i Hercegovini, južno od Sarajeva. Pripada lancu Dinarskih planina. Podeljena je na dve celine,

Severni deo koga nazivamo Bosanska ili Trnovska Treskavica i južni deo pod nazivom Hercegovačka, Humska ili Kalinovačka. Naziv je dobila po svojoj sklonosti ka treskanju. Radi se o tome da tokom seizmičke sezone planina konstantno podrhtava. Planina Treskavica jedna je od najlepših planina u BiH. Krase je velike i guste sume crnogorice i belogorice, kao i brojni proplanci sa bujnom travom. Poseban ukras Treskavice su pet njenih prekrasnih glacijalnih jezera, koja predstavljaju najizrazitije tragove ledenog doba na ovoj planini. Jezera predstavljaju pravu prirodnu retkost i planinarsku atrakciju, a nalaze se iznad 1500 m nadmorske visine. Glacijalna jezera na Treskavici: Veliko, Bijelo, Crno, Platno i Malo jezero predstavljaju vredne ekosisteme sa specificnom florom i faunom.

Naš pohod na najviši vrh Treskavice, Djokin Toranj ili Malu ćabu, kako se sada zove (2088 m), polazi iz sela Turno (875 m), opština Trnovo. Staza nas vodi pored dva planinarska doma. Najpre dolazimo do planinarskog doma Treskavac u selu Sustavac, da bi uskoro bio na vidiku i novoizgradjeni, još u potpunosti nedovršeni, planinarski dom «Runolist 05», planinarskog društva iz Trnova. Nakon 7,5 km pešačenja dolazimo do Velikog Jezera (1567 m) gde pravimo dužu pauzu. Obilazimo jezero sa leve strane (istočno od jezera) i uskoro se pojavljuje i Platno jezero (mnogo manje od Velikog Jezera). Nastavljamo dalje ka vrhu uglavnom markiranom stazom gde uskoro prestaje bilo kakvo rastinje. Na vrhu zatičemo grupu bosanskih planinara koji su na vrh došli sa druge strane. Mi, posle uobičajenog zadržavanja na vrhu, vraćamo se istim trasom do našeg polaznog mesta tj. sela Turno, gde nas je čekao prevoz za povratak.

Slavko Šmit

PROKLETIJE

Pred nama je dug put: Novi Sad – Beograd – Zlatibor – Gusinje – Grbaja, eko katuni.

Dogurasmo do crnogorske granice, a tamo, zatvoren put. Radi se na rekonstrukciji graničnog prelaza. Stigosmo u 14:40, taman kad zatvoriše prolaz. Ponovo će ga otvoriti u 17:00. Srećom po nas, pokvarila im se neka mašina, pa su otvorili prolaz posle pola sata. Svi kreću, pa i mi, nema gde da se čeka, ostade nam Rada. Ipak, tu su telefoni, javljamo joj da je čekamo na granici i posle desetak minuta stiže i ona, izlazi iz jednog automobila. Nastavljamo i uskoro stižemo do doline Grebaje, gde su smeštene vikendice, stari planinarski dom i „naši“ eko katuni. Smešteni su na ulazu u dolinu, koja je u obliku izdužene potkovice i sa svih strana okružena vrhovima Prokletija.

Smeštamo se u tri drvene kuće, koje imaju prizemlje, sprat i potkrovlje. U prizemlju je smešteno kupatilo. Osim ove tri kuće, postoji još jedna soba u sklopu objekta gde

su kuhinja, restoran i velika terasa. U dvorištu, kavez sa zečevima. Nalazimo se na 1140 m. Sledi tuširanje, ručak – neko iz ranca, neko iz restorana. Sledi druženje uz zalazak sunca; najbliži vrh, Očnjak, još pod suncem. Pada veče, toplo, zvezdano i pun je mesec. Nekolicina nas odlučuje se za šetnju dolinom. Idemo zemljanim putem, pored katuna sa pedesetak krava. Sa leve strane puta je česma, kaptiran izvor. Idemo dalje i razmišljamo kojom stranom ćemo se sutra penjati. Do pola, sve izgleda savladivo, od pola golo stenje i nigde staze. Nailazimo na „džepove“ toplog vazduha i polako se vraćamo nazad. Čeka nas informacija da se ujutru kreće u 5:00 na Severni Karanfil.

Rano smo ustali, spremili se i kad smo izašli iz sobe, već nas je čekao vodič, došao je iz Gusinja. Daje nam osnovne instrukcije, kuda idemo, šta nas čeka, gde ima vode. Krećemo u pet sati, vodič i nas dvadesetoro. Četrnaest žena i šest muškaraca. Polazimo zemljanim putem kojim smo se sinoć kretali, ali posle 500-tinak metara skrećemo, markiranom stazom, levo, u šumu. Slede kratke serpentine i prilično strm uspon, koji, posle sve ređe šume, završava jednom zaravni, pogodnom za odmor. Sledi nešto blaži uspon, ali nas napušta Rada, koja se vraća polako nazad. Prolazimo kraj usamljene stene, zvane Pečurka. Tu se može skloniti nekoliko planinara u slučaju nevremena. Sledi krupno kamenje, posle koga stižemo na sneg. Odmaramo se i spremamo za najteži deo. Tu odustaju još dva planinara. Većina preostalih ovde ostavlja rančeve i nosi samo vodu. Čeka nas uspon prema Krošnjinim vratima 2165 m, najstrmiji uspon (negde i 60 stepeni). Iza vrata, odnosno uskog sedla, pruža se lep vidik prema susednoj dolini Ropojane, kao i prema vrhovima Maja Rosit i Maja Jezerce.

Sad smo na drugoj strani planine. Od ovog mesta skrećemo desno i penjemo se, često četvoronoške, sve do Severnog vrha. Ovaj teren iziskuje veliku opreznost. Tu su iskusniji planinari pomogli onim manje iskusnim, a najviše je pomagao vodič. Pre vrata su nas sustigli dvoje planinara iz Slovenije. I oni su svoje štapove ostavili kod sedla. Obišli su nas i stigli pre nas na vrh; zatekli smo ih tamo, kad smo se, konačno, i mi popeli. Tehnička težina ove staze je 8/10. Pogled puca na ostale vrhove u Albaniji i Crnoj Gori. Odmaramo se, slikamo, overavamo knjižice, upisujemo se u svesku utisaka, koja je tu, pored pečata. Posle dugog odmora, krećemo nazad. Spuštamo se vrlo oprezno, jer nam je još teže nego pri usponu. Vodič nam pokazuje vrh Obla glava (2260 m). Silazimo sa Zelenog jezika i dolazimo do sitnog sipara. Ako bismo išli na Očnjak, ovde bismo skrenuli. Njega je teže osvojiti od Karanfila. Silazimo niz sipar, vodič i nas dva Milana skijajući. Ostali, polako, natraške, neki na dupetu i ne znam kako još. Niže nas čeka sitan kamen, koji se kliže, kako god stali

na njega. Idemo dosta dijagonalno i preko snega, dolazimo do naših rančeva. Tu je bio pravi cirkus: dok smo silazili niz sneg, nema kakvih figura nije bilo. Srećom, svi smo se spustili nepovređeni. Pravimo veliku pauzu, jedemo ostatke hrane i slikamo se na snegu. Spuštamo se do male zaravni, pa retka šuma i posle nje – dno doline Grebaje. Svi smo premoreni i žedni, jer većina je odavno potrošila zalihe vode, ali smo i zadivljeni svojim mogućnostima.

Sledi tuširanje, ručak i odmor. Uveče smo se družili uz recitacije našeg Dušana, koji nam uvek ulepša druženje stihovima poznatih pesnika. Pevamo i sevdalinke, starogradske. Na spavanje odlazimo nešto ranije, jer i sutra se kreće u pet.

Vreme nas služi fantastično. Prošla noć je bila dosta hladnija od prethodne. U praskozorje, već se vide okolni vrhovi. Kao da ih možeš rukom dohvatiti. Iznad doma je neki otvor u steni, pećina. Pitam vodiča, on kaže da se tu nije penjao, ali postoji priča da se ta pećina proteže kroz celu planinu i izlazi negde u Albaniji. Krećemo markacijom, preko livade, desno od doma. Ova markacija je za Karaulu, Volušnicu i Popadiju. Za Karaulu se nakon 300 m odvaja desno, ka grebenu. To je stara graničarska staza kroz šumu. Kreće se odmah uzbrdo. Staza je pokrivena debelim slojem lišća, pa se odmah uočava da ovde retko kroči ljudska noga. Nema više ni vojske, ostali su samo urezani natpisi imena vojnika, mahom Slovenaca koji su tu poslati da oduže dug domovini. Svedoče o nekadašnjim vremenima.

Staza je prava šetačka, ali treba biti oprezan, jer je lišće klizavo. Dolazimo do vrha grebena i tu se staza račva: desno za karaulu, levo za Volušnicu. Idemo desno kroz šumu, zatim se spuštamo preko livade. Teren je fantastičan, vidimo žutu stenu Karaule. Markacija nas vodi ispod nje i obilazi je sa desne strane. Idemo uz padinu sve do vrha. A tu imamo pun krug lepote. Dan sunčan, a okolni vrhovi kao na velikom platnu u bioskopu. Sa Karaule vidimo i graničnu stazu, preko koje je Albanija. Pečat je u kutiji, kao i knjiga utisaka. Uživamo u pogledu: Plavsko jezero, Maja Rosit, Maja Jezerce, dolina Grebaje, graničarska staza. Ispod te staze su katuni Popadije. Na uzvišenju u dolini, železni kostur poslednje karaule. Kažu da je koštala 500.000 dolara. Albanci je zapališe 1991. U blizini zgarišta je jedna ogromna humka, na kojoj je niklo nekoliko borova. Legenda kaže da je tu bila pravoslavna crkva, koju su nekad davno zatrpali Albanci, zajedno sa kaluđerima. Od tada se u podne uvek čuju crkvena zvona iz humke.?

Vratili smo se dosta rano, ručali i odmorili do četiri sata, kad smo imali zakazan polazak za obilazak vodopada na rečici Grlji, kao i njen izvor Savino oko. Sve to je udaljeno sedam km od Gusinja. Rečica je bogata vodom. Od izvora, do vodopada ima 2,5 km. Dolazimo busom do vodopada. Vodopad se preko stene, sa 14 m survava i tu nestaje, postaje reka ponornica. Tu je

potrebna velika opreznost, jer, ko upadne, izlaska nema. Posle podužeg fotografisanja, idemo prema izvoru, zemljanim putem, prema albanskoj granici, koja je udaljena 6 km. Posle 2,5 km, skrećemo desno u šumicu i ubrzo stižemo do Savinog oka. Raj za oči i dušu. Izvor je prečnika oko 20 m. U plićem delu je beo krečnjak, u dubljem delu je modro plava voda. Zatekli smo dvoje kupača, a voda je veoma hladna. Opet puno fotografija. Blizina večeri nas tera da krenemo nazad. Selo je već u senci, osunčani su samo vrhovi iznad sela. Usput vidimo dosta divizme, lekovite biljke. Opraštamo se od vodiča u Gusinju, do nekog sledećeg puta i uskoro stižemo u naše kućice. Večeramo, sumiramo utiske, prezadovoljni smo ovim putem, planinarenjem. Pripremamo se za sutrašnji povratak kućama. Uskoro Ana shvata da je zaboravila svoj foto aparat na jednom od odmorišta na povratku sa Karanfila. Oko 800-900 m visinski daleko. Shvatili smo da sami ne možemo ujutru stići po njega, pa se vodič prihvatio da ode ujutru i donese ga. Nastavljamo sa druženjem i pesmom; odlazimo na spavanje puni utisaka.

Već u pola sedam ujutru, vodič je doneo aparat. Po opisu, tačno je znao gde se nalazi. Svaka čast. Polako pakujemo stvari, oslobađamo sobe i čekamo, juče poručene ćevape u lepinji, da se ispeku. Ćevapi su bili planirani za put, ali im nismo odoleli kad su bili gotovi, pojeli smo ih odmah, neki sa kiselim mlekom. A za poneti smo kupili sira, kajmaka i borovnice kod komšije, vlasnika krava. Krenuli smo po planu, u 10:00. Granicu smo prešli bez zastoja. Jedna od pauza pade na Zlatiboru. Jagnjeća čorba, sladoled. U Novi Sad stigosmo oko pola deset.

Milan Radanović Brzi

МОСТАР, ПРЕЊ, САРАЈЕВО

Град Мостар смештен је подно обронака планина Вележа, Хума и Чабуље, у долини реке Неретве, на надморској висини 60-80 м. Кроз Мостар теку Неретва и Радобоља а у његовој ближој околини налазе се још реке: Дрежањка, Буна, Буница и Јасеница. Мостар је вековима раскрсница различитих цивилизација и свака од њих је у њега уткала део своје посебности. То је град сунца, зеленила, цвећа, који се одликује специфичном и ретко угодном медитеранском климом.

Мостар је удаљен 60 км од Јадранског мора. У граду и његовој ближој околини налазе се јединствени локалитети, који сведоче о животу на овом подручју још у предантичким временима. Мостар поседује комплетну просторну инфраструктуру, модеран аеродром. Најстарији писани документи о Мостару датирају из прве половине XV века. Све до турског освајања Мостар је био мало насеље. Код Старог моста приче кажу да су у кулама на обе

стране живели "мостари" који су чували мост и по њима су становници тог тадашњег насеља добили име Мостари. Обишли смо знаменитости: Стари град, Крива ћуприја, улица Кујунџилук, Бисчевића сокак, базилика Светог Петра и Павла, Карађозбегова џамија, Стари мост, Благај (где извире река Буна), Историјско градско подручје Почитељ, манастир Житомиошлић, Шантићев споменик….Стварно није у реду, а не поменути да се у Мостару добро једе, пије.. пите, ћевапи, сладолед…нисмо ни ми одолели…

Кренусмо ка циљу нашем, Прењу, аутобусом до Рујишта, 20-так километара удаљеног планинарског дома, где остаје већи део групе. Нас 18 крећемо ка Бијелим водама, новом дому, пре мрака, а већ очекујемо кишу…Покисли, ништа страшно, ал' и загубили се нас шест, а мрак пада. Срећом, све се добро завршило. Шта рећи о Прењу? Смештен је у срцу динарских планина у северном делу Херцеговине. Прењ лежи са севера реке Неретве од Главатичева код Коњица до Белог Поља код Мостара. Са југоисточне стране је омеђен планинским масивима Вележа (1969 м), Црвња (1921 м) и Височице (1964 м). Окружују га природна и вештачка језера: Борачко, Јабланичко, Грабовичко, Салаковац, као и реке Неретва, Љута, Неретвица, Бијела и Дрежанка. У подножју планине се налазе три града: Коњиц, Јабланица и Мостар из којих воде маркирани путеви. Моћан је, дивљи, са највишим врхом Зеленом главом (2155 мнв). Прењ има још 10 врхова преко 2000 мнм: Лупоглав, Особац, Отиш, Овча, Херач, Видина Капа,...

Устали смо са кишом, надали се да ће престати, али узалуд…Ми смо одлучили: покушати…Ризична одлука. Не препоручује се кретање без водича и ван обележених стаза због минираних подручја. Масив Прења раздваја средоземну и континенталну климу па су нагле промене времена уобичајене и непредвидиве. Све смо то осетили на својој кожи. Група напредује доста споро, нема предаха, кабанице пропуштају, ми сатима ходамо. Стижемо до подножја, на превој Зелене главе и Отиса. Ветар појачава, влажног снега много, киша досадна, закључујемо да до врха стаза није безбедна и да се на врх не пењемо. Знам да се то некима не допада, нема могућности да се безбедно настави успон на врх. Убрзо се сви враћају, стаза је ипак недовољно сигурна. Да смо бар кренули на Отис, успели би, ал од погледа и пространства видика тога дана ништа. Нека празнина, планина горостасна, ал ми се морамо враћати назад, мокри до голе коже. Истом стазом назад, 25 км, умор савладава, цело поподне смо сушили опрему јер за два дана све је мокро. У дому живо, сви се шалимо, друштво супер.

После буђења, сунце коначно,

фотографисали смо се, пакујемо ствари и полазимо ка Рујишту, па Сарајеву.

Најпре идемо до Илиџе, до врела Босне. Познато излетиште је пуно Сарајлија. После обиласка врела Босне возимо се до Башчаршије где се увек добро једе, код Жеље са неизбежним ћевапима, после колачи у посластичарници па повратак кући.

Ипак, морам рећи, скратила би обиласке градова, а дуже боравила на планини Прењу, драгуљу босанских планина.

Љубица Раковић

"КО ПРЕЖИВИ ТАЈ ЈЕ ЈУНАК" – Стара Планина

С обзиром да смо прошле године ишли на Стару Планину, у височки крај да будем прецизан, имали смо представу шта нас чека. Богатство река, водопада, предивних ливада са мноштвом лековитог биља које су их бојиле у разне боје, смена букове и четинарске шуме на одређеној висини као у неком уџбенику,... довољни су били разлози да поново дођемо у ове крајеве.

За разлику од прошле године, за коју смо се спремали (али очигледно не довољно), ове године нисмо уопште подбацили у логистичком погледу. Наиме, кључ успеха сваке акције јесте у подели посла. Тако су Мачак и Соња били задужени за интендантске послове (који су урађени савршено) а на мени је било да се строго фокусирам на припреми и вођењу тура. У том погледу, прикупио сам бројне путописе, карте, исцртавао мапе са орјентирима, саслушао бројна искуства од људи који су прешли поједине делове ове планине, итд. Прикупљене податке сам опсежно анализирао и као резултат рада добили смо одличну акцију. Минималне грешке, које су једноставно део истраживачких акција, су нас делиле од савршенства! Но добро, увек постоји следећа година...

Рано у понедељак, 11. јула, смо кренули из Панчева пут Пирота. Просто нам је било невероватно да смо кренули јер свега пар дана пред полазак имали смо проблема са одустајањем појединих чланова због личних проблема те нисмо знали колико ће нас уопште ићи и ко ће све возити. „Матични брод" (Мачак, Соња, Ела и ја) био је спреман за полазак па макар и сам, али у последњи час придружује се „рено кватро" са Зокијем као капетаном и Градом и Миљом као сапутницима.

Првог дана је био предвиђен обилазак кањона реке Јерме који се налази на неких 30-так километара од Пирота. Пошто Града има сестру у Пироту, њу смо покупили успут и отишли смо до села Власи, које се налази пред најлепшим делом кањона, Клисури и Гребену. Ту смо оставили аутомобиле и кренули пешке. На погодном делу кањона Миља и ја смо кренули реком да обилазимо један део

Јерме. Било је дивно. Вода је била хладна и пријало нам је освежење тог паклено врућег дана. Други део екипе је ишао све време горњим делом тј. путем те су брже стигли до манастира. Е сад, кафана је била преко пута манастира, те сад ја Вас питам шта мислите где смо се окрепили од пута и кањонинга!?

По обиласку Јерме кренули смо ка Врелу, викенд насељу, месту нашег главног логора. Место Врело је добило назив по Јеловачком врелу, извору са великим протоком који допуњава ток Јеловичке реке. Налази се на одличном месту, у самом центру свега што смо планирали да обиђемо у овом височком делу Старе Планине.

Другог дана смо обишпли Росомачки врх 1250 м н/в. Успон је од скоро 500 м трајао 2 сата. Сасвим пријатан темпо за припремање организма за све захтевније туре. Са врха пуца поглед на све стране! Виде се околна села: Јеловица, Брлог, Дојкинци, Росомач... А видео се у даљини и Копрен, ултимативни циљ ударног дана ове акције. Са Росомаче смо се спуштали југоисточном страном која је богата шумским јагодама! Није их је било као прошле године али смо успели да наберемо за пудинг. Интересантно да ни једну печурку сунчаницу нисмо видели за разлику од прошле године када смо их набрали на киле! Бројно биље које је прошле године увелико цветало у ово доба године, сада је још било у пупољцима те смо били малко ускраћени за неке боје и мирисе. Вероватно је сва вегетација закаснила због лошег, хладног пролећа.

По првобитном плану, среда је била предвиђена за главну туру ове акције, а то је обједињена тура обилазак водопада на Дојкиначкој реци и успон на Копрен! Постојала је варијанта да ову туру одложимо за петак у случају да нам се још неко из Панчева придружи у четвртак увече. Касније нам је потврђено да нико неће доћи. Решио сам да Копрен померим за четврак а да у среду имамо мање напорну акцију како би се Миља опоравила од прехладе коју је вукла још из Панчева. Уједно и Мачковој (Ахиловој) тетиви је био потребан одмор!

И тако, среда беше онда за обилазак Росомачког грла. Да би се стигло до овог специфичног кањона Росомачке реке иде се до села Славиња, па од центра села тј. од чесме северно путићем ка Славињском грлу, како га мештани својатају. По изласку из села прати се поток све док се не наиђе на једну малу ливаду на којој се налази повећа бандера са маркацијом. Преко ливаде у наредни шумарак, пратећи стазицу до наредне ливаде са које се може већ видети слојевите стене Росомачког грла. Е сад, ја бих требао на неки начин да опишем како је сјајно, лепо, дивно, то што смо видели. Али, ма који атрибут употребио, тешко да се може

описати. Кроз овај теснац Росомачке реке, наша Естер Вилиамс, Зоран Рачић је запливао! Сви који добро познају Зокија, знају да би се он у свакој бари окупао. Овог пута сам му позавидео!

Мачак, који познат да нема обичај да прави непотребне километре, напрасно је добио жељу да прође цео ток кањона са горње стране у томе му се придружила Миља. Хммм... Чудно делује спој тропске температуре са старопланинским ваздухом и пољским мирисима. Мада, колико знам једино што Мачка опија јесте мирис и укус пива! Шта му би овде, остаће мистерија!

Након направљених скоро 10 километара, вратили смо се до аутомобила. Кренули смо из Славиње ка Сенокосу, а од Сенокоса пешке до ексклузиве ове акције, водопада званог Ивков вир! Ексклузива је из простог разлога што је, прво, пут од Славиње до Сенокоса катастрофалан за обично путничко возило (дефинитивно је Лада Нива аутомобил избора) а друго, ако нисте добро проучили где се тачно налази водопад може да се деси да промашите малу шумску стазу која се одваја од макадамског пута (који води ка Сребној глави) са десне стране на лакат (на лево) кривини. Ова кривина се налази 3 км од Сенокоса! Након 800 метара кроз шумску стазу, пратећи ток Воденичке реке, наилази се овај фантастичан, ако не и један од најлепших водопада Србије!

Иако сам мислио да неће бити претерано захтевна тура, ипак смо прешли око 16 км. И 13 км планинарења од претходног дана, представљало је то одличан тренинг за 35 км дугу ударну туру!

Четвртак јутро! Сви већ увелико будни у 6:00, док је Соња била будна још у 5 како би натенане попила нес-кафе и припремила доручак за све нас! Све што је требало обавити обављено је до 7:15 кад смо кренули за Дојкинце. На стазу пут водопада на Дојкиначкој реци кренули смо пешке од центра села, где смо оставили аутомобиле, тачно у 7:30 .

Први водопад који смо обишли је Трупавац који се налази на 5,5 км од Дојкинаца на висини од око 1015 м. На путу ка овом водопаду се од Дојкинаца прелази 4 моста на притокама након којих се прелази један бетонски мост на самој Дојкиначкој реци. Након овог моста, прати се пут све до оштре кривине на лево (од прилике након 400 метара од моста). Ту се река мора прегазити. Река на том месту јесте брза али на нашу срећу, има самарићана који су поставили грање и нека мања дебла преко којих смо успешно прешли реку. Водопад се још није видео. Само је било потребно пратити ток Међудолског потока једно 50 метара и ту је! Магијски леп водопад.

Након Трупавца кренули смо ка Арбињу. Горњи ток Дојкиначке

реке је познат по гранитно црвеном камену од којег је сачињено корито реке. Несумњиво, Арбиње је богато слаповима, водопадима, прелепим стенама, густом шумом поред водотокова, која крије ко зна које све лепоте овог краја.

Највећи водопад Арбиња је Драганов вир. Са 4-5 метара висине и неколимо метара ширине прави јак бук који се не чује уопште са пута којим се крећемо (50 м од пута се налази водопад). Уколико се не знају тачни орјентири лако се може проћи поред њега. Након 1,5 км од Скрипчанове чесме стиже се до главног орјентира. То је трошна кућа са леве стране пута поред којег је дрворед четинара који је плански сађен. Преко пута те куће налази се ливада која дели пут од реке. Само је потребно прећи ту ливаду а водопад ћете наћи на реци пратећи јачину бука!

После Драгановог вира, Мачкова тетива је рекла „толико од мене“ а и Сињини жуљеви су вриштали. Наставили смо даље без два члана екипе Дојкиначком реком према следећем водопаду који смо имали у плану да обиђемо а то је Јаришор! Он се налази на неких 400 метара од „шумарске куће“ (то је кућа на којој пише: „овде нема леба“). Са леве стране пута (а са десне стране тока реке) види се мањи завесасти водопад. Ту је било потребно прећи реку и пратити поток изнад тог малог водопада како би се дошло до горњег дела који је посебно леп. Ми за то нисмо имали времена јер је успон доста стрм и дуг и изгубили бисмо доста времена које нам је било драгоцено имајући у виду да нас чека најтежи део туре.

Наставили смо даље Арбињем. Успут смо видели још један водопад који је доста сличан оном завршном делу Јаришора. А само колико слапова смо видели на самој Дојкиначкој реци... Чудо! Стварно је грехота што смо морали брзо да прођемо овај, несумњиво најлепши водоток Србије, и да кренемо пут Копрена тј. пре њега, до последњег водопада на Дојкиначкој реци, Три кладенца. Добио је назив по истоименом извору Дојкиначке реке који се налази неких 200 метара изнад водопада према Копрену.

Стигли смо до последњег (бар по топографској карти) извора у Арбињу, што је уједно место где пут иде ка Белчин Долу па даље ка Три Чуке. Кренули смо десно коритом неког потока-притоке Дојкиначке реке. Пут је био након само стотину метара обрасто у густо растиње те смо наставили лево директ по азимуту до водопада. То је била уједно и најтежа деоница коју смо имали да савладамо. Нигде није било стазе, те смо ми сами тражили најпроходнији део. Било је већ 14:00 а ми смо се налазили на висини од 1650 м. На то ј висини је водопад само још пар стотину метара лево од нас. Требало је држати само изохипсу али због

конфигурације терена то је било мучно. Решио сам ту да ипак не идемо ка водопаду јер би ту изгубили најмање сат а можда и више времена, идући по терену који је претио повредама! На сву срећу изашли смо на Копренску висораван (1820 м) живи и здрави. И таман смо помислили да је најгори део прошао, нашли смо се на стази дивљих свиња! По свежим траговима који су остављали (на једном месту се осетио изразито јак смрад измета) биле су веома близу нас. Било је питање да ли да идемо њиховом стазом и на тај начин заобићи густ бор кривуљ или сами се пробијати кроз бориће. Решили смо ипак да идемо стазама дивљачи. У тој одлуци помогао нам је пас који је кренуо за нама још у Дојкинцима! Пас је био веома миран и све време је био уз нас, није лајао. Ценили смо, сигурно би лајао или би био усплахирен да је у близини нека живуљка! И тако смо храбро наставили даље и веома брзо стигли до једног од три кладенца и просека потока који се спушта низ планину чинивши притоку Дојкиначке реке. Ту смо се сви изнервирали јер смо знали да смо водопад омашили за свега 100 метара. Могли смо се ту спустити до њега али би ризиковали да изгубимо заиста много времена. Наставили смо, ипак, ка граници и даље ка Копрену 1 (1963 м). Терен по којем смо ишли је био тресет. Ноге су на упадале у велике бусенове и све нам је то личили као пртење стазе у дубоком снегу. Све нас је то успоравало, али у 16:30 успели смо се на Копрен!

Након кратке паузе од 15-так минута кренули смо ка Стражној чуки а потом ка Понору. Ту деоницу од нешто више од 9 км смо савладали за 2 сата. Спуст до Понора је доста стрм. Морали смо да се спустимо како би обновили залихе воде које, од оног извора у Арбињу, нисмо имали где допунити. Од Понора до Дојкинаца има мало више од 4 км али констатног спуста, што није било баш сјајно за Елина колена! Али знајући да смо близу циља и крају ове дуге кружне туре, савладали смо и ову деоницу. Било је 20:30! Тачно 13 сати нам је било потребно да направимо овај круг. Сви сељани који су нас питали где смо то ми били, чудили су се нашем подухвату. А вероватно су у себи мислили да смо доконе градске будале! Како год било, били смо срећни нашим постигнућем.

Ух, какву су нам само гозбу припремили Мачак и Соња... Милина!!!

Када је план био још у повоју ова тура је требала бити раздвојена на два дана у две различите форме тј. туре. Првог дана је требало обићи водопаде на Дојкиначкој реци а другог дана да се пење Копрен (од Дојкинаца до Понора па преко Стражне чуке). Спајање ове две акције је био логичан потез како би се добио један екстра дан за уживање на Завојском језеру.

У петак смо од Рсоваца кренули преко Владикине плоче до села Паклештица које се налази на самом почетку Завојског језера. То је кратка тура од 6 км коју смо савладали за 2 сата хода! Пут је мало обрастао у високу траву али смо успели да без проблема нађемо маркиран пут који води од планинарског дома (пар километара пре Рсоваца) до Паклештице! У селу смо се сместили у кућу колегинице из „Јеленка“ Данијеле из Старчева! Кратак одмор, па онда правац на језеро где смо били до мрака!

Субота је била за повратак из Паклештице. У Рсовцима смо били око поднева. И пошто смо имали времена на претек кренули смо до цркве-пећине која је позната по јединственој фресци са приказом ћелавог Исуса Христа!

Остатак дана смо провели на Врелу у слободним активностима. Коме није било довољно шетње тај се шетао, коме је било до излежавања тај се излежавао а неко је морао и да спреми роштиљ!

Недеља. Последњи дан на Старој Планини провели смо у кањону реке Темштице који је још познат и као Српски Колорадо! План нам је био да обиђемо и Пиљске водопаде на Јаворској реци али смо доста касно стигли у Топли до. Идеја је била да ми аутомобилима дођемо на 4 км од Доњег Пиљског водопада и да после ту деоницу савладамо пешице. Али мештани су нас обавестили да је пут у лошем стању и да ћемо ми тешко проћи јер су нам возила доста ниска и од терета додатно спуштена. Нисмо хтели да ризикујемо а за пешачење од 13 км у једном правцу је било доста касно и искрено било би напорно пред сам повратак кући. Ипак, и шофери имају душу! И тако Пиљски водопади остадоше и ове године неоткривени за чланове „Јеленка“. Али зато следеће године Пиљ је наша примарна „мета“!

За крај ове истраживачке акције остао је да се факултативно обиђе водопад Бигар који се налази близу села Кална, на путу Темска-Књажевац. Водопад је леп и видљив са пута те га доста људи посећује и у његовој близини кампује. Нажалост, нису сви људи са израженом еколошком свешћу, те остављају гомиле ђубрета поред овакве природне лепоте. Због тога пожелим да оно најлепше што Србија има буде скривено од „немилосрдних туриста“ који уопште не маре за очување природе. А ако баш хоће да упознају скривене лепоте Србије морају постати планинари, код којих је еколошка свест све јача након сваке планинарске акције!

И за крај могу рећи да сам презадовољан са оним што смо за 7 дана обишли, истражили, једном речју доживели. Хтео бих и да се захвалим свим актерима акције који су стварно, без и мало сумње, јунаци тј. јунакиње.

Пређено је око 100 км по прелепим крајевима Старе Планине којима ћемо се, чини ми се, сваке године враћати!

Иван Младеновић

JUHORSKA TRANSVERZALA

Posle zanimljivog i dramatičnog dolaska u Jagodinu u noći između petka i subote i kratkog spavanja, ujutro smo se organizovanim autobusom prevezli do manastira Sveti Nikola u selu Svojnovo gde je bio planiran start subotnje staze. Na startu se pojavilo oko 180 planinara u nameri da pređu kontrolne tačke od KT5 do KT9 Juhorske transverzale. Staza je uglavnom vodila šumskim putem koji je bio dobro prohodan. Pred sam vrh Mali Vetren skreće se sa šumskog puta na stazu koja vodi preko Malog do Velikog Vetrena koji je ujedno i najviši vrh Juhora. Zatim se vraćamo istom stazom do puta i krećemo ka šumskoj kući na Zmajevici odakle nastavljamo ka vrhu Bukovica. Kraći predah i odmor na livadi i nastavak pešačenja ka vrhu Jelenjak. Neiskustvo domaćeg vodiča nas je dovelo na stazu koja nije bila predviđena i koja je zbog seče šume bila malo teže prohodna. Uskoro opet izlazimo na planiranu stazu i stižemo na vrh Jelenjak i ostaje nam još samo da se spustimo do sela Beočić gde se današnje pešačenje i završava.

Posle kratkog odmora i osveženja u lokalnoj prodavnici, autobusima se prevozimo do manastira Ivković gde je domaćin obezbedio besplatan pasulj za sve učesnike. Sledi podela zahvalnica društvima koja su uzela učešće na ovoj akcije. Kasnije je usledilo druženje uz logorsku vatru.

U nedelju ustajanje i odlazak do obližnje zgrade mesne zajednice gde je planiran polazak na stazu. Staza izuzetno zanimljiva i atraktivna za pešačenje nas vodi do Bakarnog kladenca svo vreme uzbrdo. Posle kraće pauze kod spomenika nedaleko odatle krećemo ka sledećoj kontrolnoj tački Nikolinom kladencu. Prvo se izlazi na grebenski put, a do Nikolinog kladenca treba sići stotinjak metara visinski i vratiti se nazad istom stazom. Pri povratku na grebenski put idemo ka Dobroj vodi, mesto koji je ujedno i poslednja tačka Juhorske transverzale na našem dvodnevnom obilasku. Staza se zatim spušta do šumskog puta kojim ima još oko sat i po vremena hoda do sela Dragoševac gde se završava naše nedeljno pešačenje. Opet kratak odmor za osveženje ispred lokalne prodavnice. Prevoz autobusima do manastira Ivković gde overavamo transverzalne knjižice i dobijamo zaslužene znače i upisujemo se u knjigu prelaznika Juhorske transverzale.

Domaćin nam je obezbedio prevoz do autobuske stanice u Jagodini gde u poslednji momenat hvatamo autobus za Suboticu.

Ispenjani vrhovi (naziv vrha, nadmorska visina, broj učesnika koji su ispenjali vrh): vrh Veliki Vetren 774 mnv, planina Juhor, 4 člana Spartaka popelo vrh; kota 634 mnv, 4 člana Spartaka popelo vrh.

Isidor Mac